

VZDĚLÁVACÍ ÚLOHA KNIHOVEN: JSME PŘIPRAVENI?

Hana Landová, ÚISK FF UK & SIC ČZU Praha

Abstrakt

Příspěvek je zaměřen na rostoucí význam vzdělávacích aktivit knihoven, s důrazem na knihovny vysokoškolské, a na měnící se postavení knihovníků, u nichž se různé formy výuky staly běžnou součástí pracovních povinností. Co je možné si představit pod pojmem „*teaching librarian*“? Jaké znalosti a dovednosti by měl knihovník v této pozici mít? Jak by měly české instituce, které se podílejí na vzdělávání budoucích knihovníků, reagovat na tuto změnu, tak aby své studenty na novou úlohu připravily? Návrh profilu tohoto nového „druhu“ knihovníka je založen na studiu aktuální literatury a především na osobní zkušenosti z vysokoškolských knihoven v USA. Zmíněny jsou i první kroky, které jsou v rámci řešení tohoto problému podnikány na ÚISK FF UK v podobě práce na inovaci osnov některých předmětů.

POZNÁMKA ÚVODEM

Tento příspěvek je psán z pozice knihovnice, která se v knihovnické praxi stále ještě rozkukává – zjišťuje, jak se práce ve vysokoškolské knihovně liší od toho, na co byla připravována v tom nejvyšším knihovnickém učilišti. Problémy, se kterými se nikdy nesetkala ani teoreticky v bezpečí posluchárny, natož v praxi, konzultuje s kolegy v jiných knihovnách, případně s odbornou literaturou. A k tomu všemu zvědavě pokukuje za hranice naší vlasti, kde cítí možnost získat zajímavou inspiraci. Tu je však po návratu domů stejně nutné přizpůsobit našim podmínkám a potřebám. A tak se objevují nové otázky, na které je třeba hledat odpovědi. Následujících několik stránek budiž považováno za úvahu nad jednou z nich, zachycenou již v samotném názvu příspěvku. Nutno také podotknout, že předkládané úvahy se primárně vztahují k prostředí knihoven vysokoškolských, ale přesto se autorka domnívá, že mohou být odhaleny četné analogie, zejména k problematice knihoven školních. U knihoven veřejných je situace poněkud složitější, především vzhledem k výrazně vyšší heterogenitě skupiny uživatelů, ale možná i zde by bylo možné nalézt některé styčné body.

VŽDY PŘIPRAVENI!?

Během posledních několika let jsem se při různých příležitostech – na konferencích, seminářích, v odborné literatuře, při rozhovorech s kolegy v knihovnách či se studenty během seminářů na Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK¹ (dále jen ÚISK) – setkala se zajímavým problémem. Ve chvíli, kdy se rozhovor, resp. článek či příspěvek týkající se problematiky informační gramotnosti a informačního vzdělávání přesunul z teoretické roviny do roviny praktické a hovořilo se např. o tom, jak se jednotlivým vysokoškolským knihovnám daří prosazovat zavádění kurzů či seminářů, které by měly ke zvyšování úrovně informační gramotnosti mezi studenty i pedagogy dané vysoké školy přispět, téměř vždy se objevil povzdech, že je těžké na toto téma s vedením školy jednat, jelikož nikdo z představitelů nedokáže ocenit jeho význam a vyučující knihovníky nepovažují za partnery, kteří by se mohli jakýmkoliv způsobem podílet na výuce „jejich“ studentů. Pokud tomu bylo někde jinak, většinou se takový úspěch přisuzoval nebývalé osvěcenosti vedení školy, resp. jednotlivých pedagogů, případně nadlidskému výkonu konkrétního knihovníka. Tedy výjimka, která pouze potvrzuje pravidlo. V té chvíli jsem si vždy znovu uvědomila, o jak široké a komplexní téma se jedná, a že být úspěšným advokátem problematiky informační gramotnosti a jejího významu v kontextu současné společnosti představuje boj hned na několika frontách zároveň. Jakým způsobem oslovit studenty, aby si uvědomili, jak užitečné zdroje informací v knihovnách i mimo ně jsou jim k dispozici, a že by se práce s nimi měla stát důležitou součástí jejich studia? Jak navázat spolupráci s vyučujícími a přesvědčit je o tom, že je nezbytné, aby stylem výuky vedli studenty k samostatnému studiu mimo posluchárny, které je téměř nemožné bez práce s informačními zdroji a informacemi v nich dostupnými? Je možné dosáhnout toho, aby byli knihovníci zváni na důležitá jednání týkající se struktury studijních programů a zajištění studia na dané vysoké škole? Jak většina z nás, kteří se zabýváme problematikou informačního vzdělávání třeba právě v prostředí vysokých škol, ví, jsou toto otázky, které mají zásadní vliv na to, zda bude naše úsilí úspěšné a není tudíž možné je opomenout. Zároveň však nás některé z nich stavějí před problémy, se kterými jsme se nikdy nesetkali, a na jejichž řešení je obtížné použít nějaké obecně platné doporučení, protože situace na každé vysoké škole je do značné míry specifická. A navíc, k řešení takových problémů potřebujeme často znalosti a dovednosti, které zasahují do oblastí, kterých jsme se při studiu na knihovnických školách často dotkli jen velmi okrajově či vůbec a tedy se na první pohled jeví jako by byly nad rámec naší kvalifikace. Tím mám na mysli například teorii

---

¹ <http://uisk.ff.cuni.cz>

vzdělávání, andragogiku a psychologii. Zároveň ale cítíme, že jsou to úkoly, které by měla řešit právě knihovna a nechceme se jich vzdát, často proto, že je málo pravděpodobné, že by se jich ujal někdo jiný. Jak z této situace ven?

V pozici, kterou ve Studijním a informačním centru České zemědělské univerzity v Praze² (dále jen SIC ČZU) zastávám, a kterou bych mohla pracovně nazvat „koordinátor informačního vzdělávání“ jsem se ocitla poprvé. Ba co více – tato pozice na SIC ČZU dosud neexistovala, stejně jako na většině českých vysokých škol a v jejich knihovnách. A právě tato nová zkušenost mne přiměla ponořit se trochu hlouběji do studia tohoto, do značné míry nového, „druhu“ knihovníka. Jaká by měla být jeho kvalifikace? Jaké jsou jeho úkoly? Za co zodpovídá? A jakou pozici by měl nejen v rámci knihovny, ale i v rámci celé školy zastávat? Na základě čerstvých poznatků ze studijního pobytu ve Spojených státech amerických, studia literatury a vlastních zkušeností si dovoluji předložit své postřehy a náměty, které považuji za relevantní v souvislosti právě s touto problematikou.

POHLED ZA HUMNA

Úroveň programů informačního vzdělávání zajišťovaných vysokoškolskými knihovnami v USA je tradičně velmi vysoká. Již v minulosti pro mne byly publikace amerických vysokoškolských knihovníků, spolu s publikacemi jejich britských a australských kolegů, zdrojem inspirace a ukazatelem cesty, kterou bychom se mohli ubírat. A právě z tohoto důvodu jsem přivítala možnost strávit akademický rok 2004/2005 na **School of Library and Information Science** (dále jen SILS)³, která je součástí **University of North Carolina v Chapel Hill** (dále jen UNC-CH)⁴. Tento pobyt, který se uskutečnil s pomocí stipendia Fulbrightovy nadace⁵, měl několik rovin, díky nimž jsem měla možnost do problematiky působení knihovníků v roli vyučujících a koordinátorů informačního vzdělávání proniknout z různých úhlů.

Nejprve se naskytla příležitost zúčastnit se jako posluchač kurzů⁶, které SILS nabízí svým studentům, a které mají být úvodem (nejen) do problematiky informačního vzdělávání a připravit tak budoucí knihovníky na praxi v této oblasti. Hloubka, do jaké se některá témata (metodika výuky různých

---

² <http://www.sic.czu.cz>

³ <http://sils.unc.edu>

⁴ <http://www.unc.edu>

⁵ <http://www.fulbright.cz>

⁶ Jednalo se o kurzy INLS 214 User education, INLS 242 Curriculum Issues and the School Librarian a INLS 342 Seminar in Academic Libraries. Stručnou charakteristiku kurzů je možné najít na <http://sils.unc.edu/programs/courses/descriptions.html>

cílových skupin, psychologie studentů, příprava osnov celého kurzu i programu jednotlivých přednášek atd.) probírala mě ohromila a utvrdila v názoru, že zkvalitnění českých programů informačního vzdělávání, ať už ve školních, vysokoškolských či veřejných knihovnách, začíná na knihovnických školách. K situaci v této oblasti v České republice se ještě vrátím v závěru tohoto příspěvku.

Dalším krokem mého pomyslného „putování“ bylo seznámení se systémem informačního vzdělávání⁷ vytvořeným knihovnami UNC-CH. Vzhledem k široké škále vzdělávacích aktivit – od prohlídky knihovny, přes individuální konzultace, semináře ušité na míru jednotlivým kurzům až po podrobné výukové materiály, které jsou dostupné online⁸ - se jedná o systém téměř ukázkový. Nutno podotknout, že UNC-CH v této oblasti mimořádně těží ze skutečnosti, že má knihovnickou školu, jelikož tak může využívat jejich studentů, kteří se v rámci své odborné praxe (povinné i dobrovolné) podílejí na výuce. K výjimkám v kontextu celých Spojených států patří knihovny UNC-CH svou spoluprací jak s knihovnami středních škol, tak s veřejnými knihovnami v okolí. Nabídka exkurzí a krátkých seminářů skupinkám středoškoláků sice samozřejmě souvisí s bojem o studenta, ale v kombinaci s cykly přednášek na různá praktická témata (informace o daních, o zdraví, o nabídce zaměstnání aj.), které knihovny UNC-CH pořádají a personálně zajišťují v několika místních veřejných knihovnách, to svědčí o snaze co nejvíce se otevřít nejen svým kmenovým uživatelům, ale celé komunitě a dostat tak v té nejvyšší míře poslání veřejné, z daní dotované vysoké školy, resp. knihoven dané vysoké školy. Ti z knihovníků, jejichž pracovní náplň zahrnuje i výuku – ať už se jedná o stálé zaměstnance, či o asistenty a praktikanty z řad studentů SILS – se v této oblasti průběžně vzdělávají. Buď navštěvují některý z kurzů, který nabízí SILS (*viz předchozí odstavec*), nebo využívají nabídky specializovaného pracoviště, které se nazývá **Center for Teaching and Learning**⁹, a které nabízí své služby (konzultace, semináře) nejen pedagogickým pracovníkům UNC-CH a studentům doktorandského studia, kteří se připravují na akademickou dráhu, ale právě i knihovníkům, kteří se zapojují do výuky a potýkají se tedy s podobnými problémy jako ostatní učitelé. Zároveň také vedení knihoven UNC-CH, reprezentované koordinátorkou informačního vzdělávání, pořádá pro své zaměstnance interní semináře, které mají vést ke zvyšování pedago-

---

⁷ Podrobnosti na: <http://www.lib.unc.edu/instruct/about/index.html>

⁸ Příklady těchto materiálů jsou k dispozici na: <http://www.lib.unc.edu/instruct/tutorials.html>

⁹ Blíže informace na: <http://ctl.unc.edu/>

gické kvalifikace. Běžný je v rámci knihovny i model „mentor – student“¹⁰, kdy se starší, resp. zkušenější knihovník věnuje jednomu ze svých mladších kolegů, zpočátku připravují výukové materiály a učí společně, dokud ten mladší nezíská dostatek zkušeností a tím i jistotu a může začít vyučovat samostatně. Tímto způsobem připraveni jsou knihovníci rovnocennými partnery pedagogů a mohou s nimi diskutovat o ideální struktuře dané výukové jednotky, o nejvhodnějších cvičeních a úkolech, které by umožnily studentům využít nově získané poznatky o práci s informacemi a jejich zdroji v kontextu odborné práce pro daný kurz. A zároveň se stávají představiteli pozice, která je v odborné literatuře označována jako „*teaching librarian*“¹¹. V prostředí vysokoškolských knihoven v USA se jedná většinou o jakousi novou „odručdu“ referenčního knihovníka, která je odrazem skutečnosti, že je stále větší důraz kladen na aktivní formu vzdělávání uživatelů prostřednictvím výuky. Referenční knihovníci mají samozřejmě v knihovnách stále své velmi důležité místo, ale čím dál tím víc se jich v rámci svých povinností začíná podílet na výuce. Odráží se to i na nabídce volných pozic, které knihovny inzerují – mnoho z mých spolužáků se hlásilo do konkurzu na pozice, které nesly jméno např.: „*reference and instruction librarian*“, „*instructional services coordinator*“ či nejtajemnější „*outreach*“¹² *librarian*“. Právě přijímání kvalifikovaných knihovníků do pozic, které jsou zaměřeny téměř výhradně na poskytování vzdělávacích služeb uživatelům knihovny je, dle mého názoru, pouze špičkou ledovce a z našeho pohledu možná i formalita. Ale domnívám se, že odráží atmosféru, která v amerických knihovnických kruzích v souvislosti s problematikou informačního vzdělávání panuje, a kterou jsem měla možnost pocítit na několika seminářích a konferencích, stejně jako v odborné literatuře. Knihovny – a opět si dovoluji poznamenat, že všechny typy knihoven – si jsou vědomy zásadní úlohy, kterou by měly hrát ve vzdělávání svých uživatelů a nemíní se jí vzdát. Zároveň si ale uvědomují, že úspěšně se takové úlohy mohou zhostit jen v okamžiku, kdy knihovníci–učitelé budou pro tuto pozici dostatečně kvalifikovaní. Takže předmětem diskuze se stává otázka, jaký je vlastně ideální profil takového knihovníka–učitele a jak by měl být zajištěn jeho profesní růst. Toto téma považuji za velmi aktuální i v našich podmínkách.

---

¹⁰ Poněkud jsem váhala s použitím pojmu „mentoring“, jelikož nedokáži posoudit, do jaké míry je u nás zažitý a přijatelný.

¹¹ Viz např. PEACOCK (2001)

¹² Slovo „outreach“ je možno přeložit jako *přesah, dosah, napřáhnutí*, resp. *přesáhnout, dosáhnout* či *napřáhnout se*, a v prostředí knihovny vyjadřuje úsilí o oslovené širší uživatelské komunity – právě třeba i formou výuky.

JAKÝ TEDY MÁ BÝT IDEÁLNÍ KNIHOVNÍK – UČITEL?

Zmínění ideálu v nadpisu této části příspěvku je sice lehkou nadsázkou, ale vzhledem ke skutečnosti, že následující odstavce vycházejí většinou z odborné literatury, která má často tendenci k popisu ideálních situací na teoretické úrovni, není snad ani tento nadpis tak od věci. Ráda bych zde naznačila, jaké jsou současné představy o znalostech a dovednostech knihovníků, které zastávají vedoucí pozice v oblasti informačního vzdělávání ve svých institucích. Znovu připomínám, že primárně se věnují prostředí vysokých škol, resp. vysokoškolských knihoven, ale s jistými obměnami by bylo možné dané náměty aplikovat i na jiné typy knihoven. Jaké by tedy měly být priority knihovníků-učitelů na vysokých školách? Jakým směrem by se knihovny v této oblasti měly ubírat, aby vzdělávací služby, které poskytují svým uživatelům byly na co nejvyšší úrovni? Z literatury, kterou jsem měla k dispozici vyplývá, že velký důraz by měl být kladen na důkladnější poznání uživatelů samotných. CURRIE (2000) ve svém článku uvádí, že „*vysokoškolští knihovníci se v poslední době v rámci své snahy o vzdělávání lidí, kteří se umějí informovaně rozhodovat, řešit problémy a myslet kriticky začali zabývat procesem učení jako takovým, styly učení u dospělých a výukovými metodami, které jsou vhodné právě pro dospělé publikum*“. Důležitá je tedy aplikace teorie vzdělávání dospělých do informačního vzdělávání ve vysokoškolských knihovnách, jelikož, dle téhož článku, „*při využití takového přístupu se posuneme od situace, ve které se jako vyučující snažíme mít pod kontrolou nejen výuku, ale i proces učení našich studentů, směrem k situaci, ve které se studenty spíše spolupracujeme a stáváme se jejich asistenty na cestě k samostatnému učení*“. A právě schopnost samostatného studia je jedním ze základních předpokladů celoživotního vzdělávání. Existuje rozsáhlá literatura zabývající se učebními styly dospělých studentů a tím, jak se liší například od dětí. Dospělí studenti jsou k učení motivovaní, jejich učení je směřováno k věcem, které přímo souvisí s jejich životem¹³, ať už soukromým či profesionálním. CURRIE v již citovaném článku zdůrazňuje fakt, že dospělí studenti upřednostňují „*aktivitu, které se vztahují k určitému problému, k situaci, ve které se vyskytli a chtějí získané znalosti okamžitě aplikovat*“. Z toho důvodu je vzdělávání dospělých studentů zajištěno nejlépe, když mají možnost ovlivňovat to, co se učí, když jsou podporováni v samostatné práci vyučující zde plní úlohu spíše podpůrnou¹⁴. Vedle pojmu „*facilitator*“ jsem se setkala i s termíny jako „*role*

¹³ V angličtině se používá termín „*life centered*“.

¹⁴ V anglicky psané literatuře se objevuje v této souvislosti pojem „*facilitator*“. Snažila jsem se najít český ekvivalent tohoto termínu, který by přesně vystihoval pozici člověka, který ulehčuje, pomáhá, podporuje či umožňuje (= *různé významy slovesa „facilitate“*) proces učení ostatním, ale zatím neúspěšně.

model“, „mentor“, „coach“, či „learning guide“¹⁵. Nejedná se ale zdaleka o nový koncept. Již ve druhé polovině 80. let publikoval CARR (1986)¹⁶ výsledky průzkumu ve veřejných knihovnách, ze kterého vyplynulo, že „zcela zásadní je vztah mezi knihovníkem a studentem založený na spolupráci, reciproci, empatii a důvěře“. Již z předchozích řádek je zřejmé, že kompetence knihovníka – učitele sahají poměrně daleko za hranice knihovnictví. YOUNG & HARMONY (1999) ve své publikaci uvádějí čtyři základní kategorie úkolů, se kterými se setkává:

- a) navazování partnerství s vyučujícími při vytváření programu informačního vzdělávání, který je těsně spjat se studijními programy dané vysoké školy
- b) vytváření obsahové náplně jednotlivých výukových jednotek (přednáška, seminář, kurz apod.), včetně prostředků pro hodnocení získaných znalostí a dovedností u studentů (testy, samostatné práce aj.)
- c) hodnocení úrovně porozumění a schopnosti aplikace získaných poznatků, které studenti dosáhli
- d) řešení administrativních úkolů v podobě návrhů konkrétních koncepčních materiálů, sestavování rozvrhů výuky, organizace výukových materiálů a jejich zpřístupnění a zajištění personálního, technického a prostorového zázemí informačního vzdělávání.

PEACOCK (2001) ve svém článku navrhuje model kompetencí knihovníka – učitele se zaměřením především na jeho „výukové schopnosti“, které dělí do tří základních kategorií¹⁷:

- 1) „**Design**“ – Základem každé výuky jsou kvalitně sestavené studijní programy, sylaby kurzů či osnovy jednotlivých přednášek, pečlivě stanovené cíle, průběžné hodnocení výuky a její úpravy dle potřeb. V prostředí knihoven s tímto souvisí i současný trend, kdy se jako ideální jeví integrace prvků informačního vzdělávání do stávajících či nově vznikajících oborových kurzů na základě spolupráce knihovníka s vyučujícím daného kurzu. Knihovník-učitel by při přípravě výuky měl brát ohledy na rozdílné učební styly jednotlivých

---

¹⁵ Vše CURRIE (2000)

¹⁶ David Carr působí v současné době na SILS UNC-CH a jeho přednášky o vzdělávací úloze knihoven a o knihovnicích v roli učitelů patřily k zlatým hřebům mého pobytu v Chapel Hill.

¹⁷ Názvy těchto kategorií jsem nepřekládala ve snaze předejít významovému posunu vinou neobratného překladu. Každá kategorie je však následně podrobněji charakterizována.

studentů a na specifika v učení dospělých a tomu přizpůsobit strukturu výuky, charakter výukových materiálů apod.

- 2) **„Delivery“** – knihovníkův „výkon“ při samotné výuce závisí na kvalitě jeho přípravy (znalost obsahu, používané techniky, prostředí, kde výuka probíhá aj.), na schopnosti daný materiál prezentovat (uspořádaně, přehledně), na dostatečném seznámení se studenty (úroveň jejich znalostí) a na schopnosti přizpůsobit se potřebám studentů v průběhu výuky.
- 3) **„Evaluation“** – rostoucí kvality výuky může být dosaženo pouze tehdy, pokud bude výuka, a to jak její obsah, tak schopnosti prezentujícího, pravidelně hodnocena a na základě tohoto hodnocení budou uskutečněny změny. Hodnocení by mělo přicházet jak ze strany studentů, tak ze strany kolegů prezentujícího¹⁸.

Výukové schopnosti musejí být, dle PEACOCK, doplněny o vynikající znalost oboru a oblastí, které tvoří obsahovou náplň výuky zajišťovanou knihovníky. Autorka tuto oblast označuje jako **„odborné kompetence“** a opět je dělí do tří skupin:

- 1) **Znalost obsahu** – tj. znalost všech aspektů a principů práce s informacemi a jejich zdroji. Aspoň částečná znalost studijního oboru studentů, kterým knihovník přednáší je výhodou nejen při práci se studenty, ale i při spolupráci s vyučujícími.
- 2) **ICT gramotnost** - informační a komunikační technologie ovlivňují nejen proces vyhledávání a zpracovávání informací, ale i proces samotné výuky a tudíž knihovník-učitel musí být schopen demonstrovat schopnosti tyto technologie využívat k zefektivnění a obohacení výuky
- 3) **Profesionalita** – ochota ujmout se dané role se zájmem o procesy, koncepty a úkoly, které s procesem výuky a učení souvisejí. Toto vše by mělo být doplněno o vlastní celoživotní vzdělávání a také o aktivní účast na dalších aktivitách souvisejících s problematikou informační gramotnosti a informačního vzdělávání (projekty, propagace, pracovní týmy profesionálních organizací aj.)

Všechny tyto výše navrhované aspekty osobnosti knihovníka-učitele autorka znázornila pomocí jednoduchého modelu (viz Obr. 1).

---

¹⁸ V angličtině často používaný termín „peer review“

Obr. 1. Model výukových kompetencí dle PEACOCK (2001)

K tomuto modelu ještě PEACOCK (2001) doplňuje kategorii tzv. *“strategických schopností“*, která zahrnuje schopnost komunikace, vyjednávání a dokonce i tvorby koncepcí a politik. Tyto schopnosti pak povyšují knihovníka-učitele na odborníka, který je nejen schopen koordinovat informační vzdělávání ve své instituci, ale stává se tím kýženým advokátem problematiky informační gramotnosti a informačního vzdělávání jako takové. Je zřejmé, že zatímco některé z těchto schopností lze rozvíjet pomocí různých kurzů a seminářů, mnohé z nich vycházejí s osobnostní charakteristiky daného jedince a mohou být ovlivněny jen velmi těžko. Je pak tedy úkolem vedení knihovny, aby citlivým přístupem k výběru jednotlivců do takových pozic zajistil nejen kvalitu poskytovaných vzdělávacích služeb, ale i kvalitu pracovního života svých zaměstnanců.

ZÁVĚR

Co takovéto náměty a úvahy zveřejňované v zahraniční odborné literatuře znamenají pro české knihovny? Chápu, že většině našich vysokoškolských knihovníků mohou připadat postavené zcela mimo realitu, vzhledem k tomu, že situace, kdy každá knihovna má tým pracovníků, kteří se věnují výhradně informačnímu vzdělávání, je těžko představitelná. Luxusem se většině z nás zdá i jeden pracovník na plný úvazek, jehož pracovní náplň tvoří pouze výuka a její příprava. Má tedy vůbec smysl vymýšlet si, co všechno by měl umět člověk, kterého v knihovně těžko v nejbližší budoucnosti budeme mít? Myslete si, že jsem naivní, ale já se přesto všechno domnívám, že ano. Jsem přesvědčena, že s takovými náměty je užitečné být

konfrontován, protože nám pomohou formovat naše představy o tom, kam směřujeme. Je to inspirace, která by neměla být jen beze zbytku následována, ale je možné ji využít při práci v našich podmínkách, přizpůsobit ji potřebám našich uživatelů, našeho vzdělávacího systému, naší kulturní tradice.

Situace v oblasti informačního vzdělávání na vysokých školách se v posledních několika letech hodně změnila. Této problematice se věnují profesní organizace, vznikají pracovní týmy složené nejen z knihovníků, ale i z odborníků z těch, pro nás tak důležitých hraničních oborů (andragogika, sociologie, veřejná politika, ekonomie aj.), pořádají se semináře, jsou publikovány články, podporovány granty. A to vše i bez týmů knihovníků-učitelů v každé knihovně, ba dokonce většinou i bez toho jednoho jediného plného úvazku. Ale právě pohled za hranice nebo na stránky odborných časopisů ukazuje, že by to tak být nemuselo, dle názorů některých, včetně autorky tohoto příspěvku, by to tak dokonce být nemělo. Je třeba uvědomit si k jakým posunům v poslání knihoven dochází, jak se mění jejich pozice např. právě v procesu vzdělávání a diskutovat o tom, jaké změny by v té souvislosti měly nastat, včetně změn v personálním zajištění.

Za velmi důležité považují, aby se tyto změny odrážely ve studijních programech českých knihovnických škol. Podrobněji znám studijní program ÚISK FF UK a vím, že se v současnosti inovuje osnova jednoho z tradičních předmětů¹⁹ a zařazují se do ní nová témata související právě s koncepcí informační gramotnosti a informačního vzdělávání. Zároveň se, většinou díky studentům doktorandského studia²⁰, objevují v nabídce výběrové semináře s touto problematikou související. Z nabídky kurzů Kabinetu knihovnictví FF MU v Brně²¹ je také zřejmé, že adepti knihovnictví by tuto instituci neměli opustit, aniž by si uvědomili, jaký vliv by jako pracovníci knihovny mohli a měli mít na vzdělávání svých uživatelů. Je zřejmé, že pro zvýšení tohoto okruhu služeb v českých knihovnách hraje obrovskou roli i celoživotní vzdělávání knihovníků. To je oblast, na které by se měly podílet jak jednotlivé knihovny, tak především profesní organizace. Ty by spolu s knihovnickými školami měly tvořit páteř vzdělávání budoucích i stávajících knihovníků. A mezi nimi snad i knihovníků-učitelů.

---

¹⁹ Jedná se o inovaci kurzu „Úvod do bibliopedagogiky“, na kterou ÚISK získal prostředky z Fondu rozvoje vysokých škol.

²⁰ Ráda bych vyzdvihla především semináře Mgr. Michaely Dombrovské (zaměření na informační gramotnost z pohledu veřejné politiky) a PhDr. Zuzany Sládkové (tématiky vzdělávání dospělých).

²¹ Podrobnosti na: <http://wwwdata.muni.cz/to.cs/study/teaching.asp?Pracoviste=211610>

LITERATURA

1. Carr, David. 1986. The Meaning of the Adult Independent Library Learning Project. *Library Trends*. 1986, vol. 35, no.2, p. 327-345.
2. Currie, C. Lynn. 2000. Facilitating Adult Learning: The Role of the Academic Librarian. *The Reference Librarian*. 2000, no. 69/70, p. 219-231.
3. Keenan, Lori. 1989. Andragogy Off-campus: The Library's Role. *Reference Librarian*. 1989. no. 24, p. 147-158.
4. Peacock, Judith. 2001. Teaching Skills for Teaching Librarians: Postcards from the Edge of the Educational Paradigm. *Australian Academic & Research Libraries* [online]. May 2001, vol.32, no.1. [cit. 2005-08-10]. Dostupné z <<http://alia.org.au/publishing/aarl/32.1/full.text/jpeacock.html>>. ISSN 0004-8623
5. Young, R.; Harmony, S. 1999. *Working with Faculty to Design Undergraduate Information Literacy Programs: A How-to-Do-It Manual for Librarians*. New York: Neal-Schuman Publishers, 1999.